

17 DOELSTELLINGEN OM BRUSSEL TE TRANSFORMEREN

**BROCHURE VOOR
GEMEENTEN EN OCMW'S**

DUURZAME ONTWIKKELINGSDOELSTELLINGEN

BRULOCALIS
VERENIGING STAD & GEMEENTEN VAN BRUSSEL

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER:

Brulocalis

Aarlenstraat 53 bus 4

1040 Brussel

www.brulocalis.brussels

welcome@brulocalis.brussels

REDACTIE :

Philippe Mertens

COORDINATIE :

Vincent Dewez

FOTO'S :

Brulocalis, Sint-Pieters-Woluwe in samenwerking met Goma, Beni en Butembo; Anderlecht in samenwerking met Marsassoum; Hastière in samenwerking met Leona.

GRAFISCHE VORMGEVING :

Piknik Graphic

Brulocalis wenst hierbij Brussel Leefmilieu en de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) te bedanken voor hun waardevolle inspiratie alsook het gebruik van de teksten uit hun uitgave « Lokale schouders voor mondiale uitdagingen ».

Een elektronische versie van deze publicatie is beschikbaar op ISSUU (www.issuu.com > avcb-vsgeb) en op www.brulocalis.brussels.

ISSUU is een gratis elektronisch publicatieplatform voor tijdschriften, catalogi en kranten. U kunt deze brochure vinden aan de hand van de titel "17 doelstellingen om Brussel te transformeren" of door op het platform te surfen naar de pagina "avcb-vsgeb" of nog door middel van de term "Brulocalis".

Via de ISSUU-app kunt u tevens onze publicaties raadplegen op smartphone of tablet.

De reproductie voor niet-commerciële doeleinden van deze brochure of een deel ervan is toegestaan, mits bronvermelding en verzending van de publicatie naar de vzw Brulocalis, Aarlenstraat 53 bus 4 te 1040 Brussel.

MEI 2019

Inhoud

AS 1.

Een duurzame stad

De doelstellingen

Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeter de voeding en promoot duurzame landbouw (SDG 2)	9
Verzeker toegang tot duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen (SDG 6)	10
Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen (SDG 7)	11
Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen (SDG 8)	11
Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie (SDG 9)	12
Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam (SDG 11)	13
Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen (SDG 12)	14
Neem dringend actie om de klimaatverandering en de impact ervan te bestrijden (SDG 13)	14
Behoud en maak duurzaam gebruik van de oceanen, de zeeën en de maritieme hulpbronnen (SDG 14)	15
Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen, beheer bossen duurzaam, bestrijd woestijnvorming en landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe (SDG 15)	15
Handen uit de mouwen	16
Mobiliteit in Brussel	16
Duurzame ontwikkeling	18
Economie en tewerkstelling	19
Voeding	20
Water	20
Energie – klimaat	21
Netwerken en delen van ervaringen	22
Afvalpreventie en -beheer	22
Natuur en bossen	23

AS 2.

Sociale actie

De doelstellingen

Beëindig armoede overal en in al haar vormen (SDG 1)	25
Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeter de voeding en promoot duurzame landbouw (SDG 2)	26
Verzeker een goede gezondheid en promoot welvaart voor alle leeftijden (SDG 3)	26

4

Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen (SDG 4)	27
Dring ongelijkheid in en tussen landen terug (SDG 10)	28

Handen uit de mouwen

Armoedebestrijding	29
Voeding	30
Gezondheid	31

AS 3.

Governance en lokale democratie

De doelstellingen

Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes (SDG 5)	33
Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzekert toegang tot justitie voor iedereen en creëer op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en open instellingen (SDG 16)	33
Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling (SDG 17)	34

Handen uit de mouwen

Gelijke kansen – diversiteit	35
Lokale democratie en participatie	36
Governance	37

AS 4.

Internationale samenwerking

De doelstellingen

Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeter de voeding en promoot duurzame landbouw (SDG 2)	39
Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling (SDG 17)	40
Handen uit de mouwen	42
Internationale samenwerking	42
Europa / Europese projecten	43

Besluit

44

inspired.
business

Inspiratie- bron en referentie- kader

"DIT NIEUWE PROGRAMMA IS EEN BELOFTE VANWEGE LEIDERS AAN MENSEN OVER DE HELE WERELD. HET IS EEN UNIVERSELE, GEÏNTEGREERDE EN TRANSFORMATIEVE VISIE VOOR EEN BETERE WERELD."

Ban Ki-moon,
VN-secretaris-generaal

Op 25 september 2015 hebben 193 lidstaten van de Verenigde Naties een nieuw programma voor de komende 15 jaar aangenomen: de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG's). De 17 doelstellingen liggen in het verlengde van de millenniumdoelstellingen voor ontwikkeling (MDG's) die in 2000 vastgelegd werden.

Vandaag bouwt de VN voort op het succes van de MDG's om verder te gaan en de strijd tegen alle vormen van armoede voort te zetten, maar ook het actieterrein uit te breiden tot de drie dimensies van duurzame ontwikkeling: economische groei, sociale integratie en milieubescherming.

De 17 SDG's en hun 169 targets bestrijken immers de drie dimensies van de duurzame ontwikkeling en hebben een bredere reikwijdte dan de 8 MDG's en hun 21 targets, die voornamelijk op sociale thema's waren gericht. Terwijl de MDG's voornamelijk gericht waren op ontwikkelingslanden, met name de armste, zijn de 17 SDG's van toepassing op alle landen: rijke en ontwikkelingslanden. Ze zijn universeel, inclusief en onderling verbonden. Ze zijn gericht op alle soorten actoren. De 169 targets specificeren er de inhoud van.

Voor ons, lokale overheden, bieden de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling een nieuw internationaal referentiekader waarop elke verkozene zijn of haar acties en beleid op het terrein kan baseren.

De SDG's zijn ook bedoeld om mondiale uitdagingen aan te pakken, zoals klimaatverandering, extreme armoede, de uitroeiing van honger en ondervoeding, gezondheids crisissen, voedselzekerheid, enz.

Zij vormen dus een referentiekader voor iedereen tegen 2030.

De goedkeuring van het programma door de Verenigde Naties geeft het een sterke legitimiteit en schept een visie op de wereld die door 193 landen wordt gedeeld.

“WE MOETEN TOT
ACTIE OVERGAAN,
IEDEREEN EN
OVERAL. DE 17
DOELSTELLINGEN
VOOR DUURZAME
ONTWIKKELING
ZIJN ONZE
LEIDRAAD,
EEN LIJST VAN
OPDRACHTEN
VOOR MENS EN
PLANEET, EN EEN
MODEL VOOR
SUCCES.”

Ban Ki-moon

17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling

Het thema van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen is stilaan alomtegenwoordig en wint geleidelijk aan terrein in alle agenda's. Brussel kon niet achterblijven.

Dit moment lijkt ideaal om na te denken over dit onderwerp: de gemeenteraadsverkiezingen van oktober 2018 liggen achter ons en de nieuwe colleges zijn geïnstalleerd.

Enkele andere maatregelen lopen op hun einde. Sinds 2007 heeft het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een ondersteunend kader opgezet om duurzame ontwikkeling op lokaal niveau te bevorderen. Brulocalis biedt begeleiding en opvolging, in samenwerking met Leefmilieu Brussel.

Vandaag draagt het Gewest meer dan 2 miljoen euro per jaar bij aan gemeenten en OCMW's om projecten op het getouw te zetten die de principes en de evenwichten tussen de economische, sociale en ecologische pijlers van de duurzame ontwikkeling in aanmerking nemen.

De resultaten zijn duidelijk en bemoedigend. Ze bestrijken een breed scala aan domeinen en werden belicht op een conferentie die Brulocalis en Leefmilieu Brussel organiseerden in juni 2018. Tijdens dit evenement werden participatieve workshops georganiseerd om mee te bouwen aan de toekomst van de duurzame ontwikkeling in

Brussel en de post-Lokale Agenda 21 vorm te geven.

De vaststellingen van de deelnemers waren unaniem. Het kader van het Handvest van Aalborg en de Lokale Agenda's 21 hebben hun doel gediend en beide komen aan het einde van hun cyclus. Een andere opmerking van de deelnemers was dat er, om verder te gaan op de weg van de duurzame ontwikkeling, een referentiekader nodig is, bij voorkeur transnationaal. Dit maakt het mogelijk om de actie van de Brusselse lokale overheden in een brede dynamiek te plaatsen en te versterken.

De doelstellingen voor duurzame ontwikkeling hebben heel wat troeven om het Handvest van Aalborg te vervangen als referentie op het vlak van duurzaamheid:

- Ze vormen een wereldwijd erkend kader;
- Ze worden sinds de opstelling ervan door 193 landen gedeeld;
- Ze zijn universeel en tot iedereen gericht;
- Ze nemen sociale, economische en milieudoelstellingen op in één programma;
- Ze bestrijken alle bevoegdheden van de lokale overheden;
- Ze hebben internationale legitimiteit.
- Ze zijn inspirerend.

De 17 doelstellingen voor duurzame ontwikkeling (SDG) die door de lidstaten van de Verenigde Naties zijn vastgesteld, werden gebundeld in de Agenda 2030, die in september 2015 door de VN werd goedgekeurd. Elke SDG bevat targets (of subdoelstellingen), in totaal 169, die alle lidstaten tegen 2030 moeten bereiken. Ze beantwoorden aan de algemene doelstellingen en houden op evenwichtige wijze rekening met de sociale, economische en sociale dimensies.

17 doelstellingen om Brussel te transformeren

Deze publicatie heeft 3 doelstellingen:

- de SDG verspreiden;
- een nieuw internationaal referentiekader aanreiken dat als houvast kan dienen voor uw beleid;
- acties, concrete projecten voorstellen die de SDG op lokaal niveau toepassen.

4 assen voor verandering

Wij hebben ervoor gekozen om de 17 MDG's te groeperen in 4 assen van verandering om het lokale beleid van morgen te transformeren en te hertekenen. Elk van deze assen bevat verschillende SDG's, waarvan sommige, vanwege hun transversaliteit, in verschillende assen terug te vinden zijn.

AS 1

> EEN DUURZAME STAD

AS 2

> SOCIALE ACTIE

AS 3

> GOVERNANCE EN LOKALE
DEMOCRATIE

AS 4

> INTERNATIONALE
SAMENWERKING

De 17 MDG's en hun 169 subdoelstellingen zijn het resultaat van het denkwerk van de VN en 193 lidstaten. De inhoud ervan werd overgenomen en is uiteraard niet gewijzigd.

Om het document leesbaarder en operationeler te maken, hebben we wel een selectie gemaakt van de door de VN voorgestelde doelstellingen. Het aantal werd beperkt tot de meest geschikte en relevante voor de Brusselse lokale besturen.

In de brochure worden de geselecteerde targets na elk van de MDG's vermeld.

Handen uit de mouwen!

Elk van de vier assen van verandering wordt afgesloten met de rubriek «handen uit de mouwen».

In die rubriek gaan we in op het concrete, de lokale actie, het werk op het terrein.

De SDG's en hun doelstellingen zijn een internationale referentie. Zij creëren een werkkader en bieden legitimiteit die verder reikt dan onze grenzen.

Maar het is een niet-operationeel kader dat soms niet concreet genoeg is. Daarom wilden we deze doelstellingen specificeren en uitwerken om ze op lokaal niveau operationeel te maken.

Daartoe hebben we voor elke SDG een niet-exhaustieve lijst opgesteld van voorbeelden van concrete acties en antwoorden op het terrein die lokale overheden kunnen uitvoeren om het beleid en hun bevoegdheden duurzamer te maken en de doelstellingen voor duurzame ontwikkeling te bereiken.

De rubriek is dus:

- een bundeling van ideeën;
- een bron van inspiratie voor uw beleid.

Het is ook:

- een concrete uitvoering van de SDG's;
- aangepast aan de realiteit en de lokale besturen van Brussel;
- klaar voor gebruik;
- een engagement voor het klimaat;
- aanpasbaar aan alle competenties;
- een bron van ideeën om u te helpen tot actie over te gaan.

En nu ... handen uit de mouwen!

ASA

Een
duurzame
stad

De doelstellingen

BEËINDIG HONGER, BEREIK VOEDSELZEKERHEID EN VERBETER DE VOEDING EN PROMOOT DUURZAME LANDBOUW (SDG 2)

Iedereen moet toegang hebben tot betaalbare voeding. Het gebruik van nieuwe landbouwtechnieken maakt het mogelijk om op een duurzame manier gezonde en kwalitatieve voeding te produceren. Voedselzekerheid kan voor iedereen worden gegarandeerd.

Brussel bouwt aan zijn lokale antwoorden door de ontwikkeling van de strategie Good Food: een project dat voor een periode van vijf jaar (2016-2020) door het Gewest werd gelanceerd en wordt ondersteund. Het doel ervan is om voedsel centraal te plaatsen in de stedelijke dynamiek en het in al zijn economische, sociale en milieudimensies aan de orde te stellen. De ambitie is tweeledig: «beter produceren», d.w.z. lokaal gezond en milieuvriendelijk voedsel verbouwen en verwerken en «goed eten» of een smakelijk en evenwichtig dieet, bestaande uit zoveel mogelijk lokale producten, toegankelijk maken voor iedereen.

Doelstellingen

Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang. (2.1)

Tegen 2030 komaf maken met alle vormen van ondervoeding, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen. (2.2)

Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte,

overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren. (2.4)

Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen. (2.5)

VERZEKER TOEGANG TOT DUURZAAM BEHEER VAN WATER EN SANITATIE VOOR IEDEREEN (SDG 6)

Meer dan 80 % van het afvalwater dat door menselijke activiteit wordt gegenereerd, wordt zonder enige behandeling in rivieren en oceanen geloosd, wat vervuiling veroorzaakt. De waterkwaliteit moet worden verbeterd, met name door de vervuiling in te perken, de lozing van chemische producten te stoppen en het aandeel van het afvalwater te halveren.

Doelstellingen

Tegen 2030 de waterkwaliteit verbeteren door verontreiniging te beperken, de lozing van gevaarlijke chemicaliën en materialen een halt toe te roepen en de uitstoot ervan tot een minimum te beperken waarbij ook het aandeel van onbehandeld afvalwater wordt gehalveerd en recyclage en veilige hergebruik wereldwijd aanzienlijk worden verhoogd. (6.3)

Tegen 2030 in aanzienlijke mate de efficiëntie van het watergebruik verhogen in alle sectoren en het duurzaam winnen en verschaffen van zoetwater garanderen om een antwoord te bieden op de waterschaarste en om het aantal mensen dat af te rekenen heeft met waterschaarste, aanzienlijk te verminderen. (6.4)

Tegen 2030 het geïntegreerde beheer van de waterhulpbronnen implementeren op alle niveaus, ook via gerichte grensoverschrijdende samenwerking. (6.5)

Tegen 2020 de op water gebaseerde ecosystemen beschermen en herstellen, met inbegrip van bergen, bossen, moerassen, rivieren, grondwaterlagen en meren. (6.6)

De deelname versterken en ondersteunen van plaatselijke gemeenschappen bij de verbetering van het waterbeheer en van de sanitaire voorzieningen. (6.b)

VERZEKER TOEGANG TOT BETAALBARE, BETROUWBARE, DUURZAME EN MODERNE ENERGIE VOOR IEDEREEN (SDG 7)

De focus leggen op de universele toegang tot energie, meer energie-efficiëntie en een toegenomen gebruik van hernieuwbare energie via nieuwe economische en professionele opportuniteiten is van cruciaal belang voor het creëren van duurzamere en inclusievere gemeenschappen en de weerbaarheid voor milieuproblemen zoals de klimaatverandering.

Doelstellingen

Tegen 2030 universele toegang tot betaalbare, betrouwbare en moderne energiediensten garanderen. (7.1)

Tegen 2030 in aanzienlijke mate het aandeel hernieuwbare energie in de globale energiemix verhogen. (7.2)

Tegen 2030 de globale snelheid van verbetering in energie-efficiëntie verdubbelen. (7.3)

BEVORDER AANHOUDENDE, INCLUSIEVE EN DUURZAME ECONOMISCHE GROEI, VOLLEDIGE EN PRODUCTIEVE TEWERKSTELLING EN WAARDIG WERK VOOR IEDEREEN (SDG 8)

Om duurzame economische groei te bereiken, moeten bedrijven de voorwaarden scheppen die mensen kwaliteitsbanen garanderen die de economie stimuleren zonder dat dit een negatief effect heeft op het milieu. Voor de gehele beroepsbevolking zijn ook werkgelegenheidskansen en degelijke arbeidsomstandigheden nodig. In de strategie 2025 van de regering wordt het milieu aangemerkt als een domein dat werkgelegenheid creëert. De kringlooeconomie is een prioriteit voor de gewestregering, die van Brussel een «zero afval»-hoofdstad wil maken. Met het gewestelijk programma voor circulaire economie (GPCE) wil het Gewest zich tevens positioneren als een bijzonder innovatieve Europese regio, als voorloper van het overheidsbeleid ter ondersteuning van de ontwikkeling van de kringlooeconomie via een voluntaristische aanpak van efficiënt beheer van de middelen.

voor jonge mensen en personen met een handicap, alsook een gelijk loon voor werk van gelijke waarde. (8.5)

Tegen 2020 het aandeel aanzienlijk terugschroeven van jongeren die niet aan het werk zijn, geen onderwijs volgen en niet met een opleiding bezig zijn. (8.6)

De arbeidsrechten beschermen en veilige en gezonde werkomgevingen bevorderen voor alle werknemers, met inbegrip van migrantenarbeiders, in het bijzonder vrouwelijke migranten, en zij die zich in preciaire werkomstandigheden bevinden. (8.8)

Tegen 2030 beleidslijnen uitwerken en implementeren ter ondersteuning van het duurzaam toerisme dat jobs creëert en plaatselijke cultuur en producten bevordert. (8.9)

Doelstellingen

Tegen 2030 geleidelijk aan de wereldwijde efficiëntie, productie en consumptie van hulpbronnen verbeteren en streven naar de ontkoppeling van economische groei en achteruitgang van het milieu, volgens het 10-jarig Programmakader voor Duurzame Consumptie en Productie, waarbij de ontwikkelde landen de leiding nemen. (8.4)

Tegen 2030 komen tot een volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor alle vrouwen en mannen, ook

BOUW VEERKRACHTIGE INFRASTRUCTUUR, BEVORDER INCLUSIEVE EN DUURZAME INDUSTRIALISERING EN STIMULEER INNOVATIE (SDG 9)

Klimaatverandering treft ons allemaal. Economische groei, sociale ontwikkeling en de strijd tegen klimaatverandering zijn sterk afhankelijk van investeringen in infrastructuur, duurzame industriële ontwikkeling en nieuwe technologieën. Als de industrie zich in de richting van duurzaamheid beweegt, zal deze aanpak een positief effect hebben op het milieu.

Doelstellingen

Ontwikkelen van kwalitatieve, betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur, met inbegrip van regionale en grensoverschrijdende infrastructuur, ter ondersteuning van de economische ontwikkeling en het menselijk welzijn, met klemtoon op een betaalbare en billijke toegang voor iedereen. (9.1)

Bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering en, tegen 2030, het aandeel in de werkgelegenheid en het bruto binnenlands product van de industrie aanzienlijk doen toenemen, in overeenstemming met de nationale omstandigheden, en dat aandeel verdubbelen in de minst ontwikkelde landen. (9.2)

Tegen 2030 de infrastructuur moderniseren en industrieën aanpassen om hen duurzaam te maken, waarbij de focus ligt op een grotere doeltreffendheid bij het gebruik van hulpbronnen en van schonere en milieuvriendelijke technologieën en industriële processen, waarbij alle landen de nodige actie ondernemen volgens hun eigen respectievelijke mogelijkheden. (9.4)

Verbeteren van het wetenschappelijk onderzoek, moderniseren van de technologische capaciteiten van industrie sectoren in alle landen, in het bijzonder in ontwikkelingslanden, waarbij ook tegen 2030 innovatie wordt aangemoedigd en op aanzienlijke wijze het aantal onderzoeks- en ontwikkelingswerkers per miljoen inwoners wordt verhoogd en waarbij ook meer wordt uitgegeven aan publiek en privaat onderzoek en ontwikkeling. (9.5)

MAAK STEDEN EN MENSELIJKE NEDERZETTINGEN INCLUSIEF, VEILIG, VEERKRACHTIG EN DUURZAAM (SDG 11)

Steden nemen slechts 3 % van het wereldoppervlak in beslag, maar ze verbruiken tussen de 60 % en 80 % van de energie in de wereld en produceren 75 % van de koolstofemissies.

De toekomst die wij voor ogen hebben, omvat steden die grote kansen bieden voor iedereen, met gemakkelijke toegang tot basisdiensten, energie, huisvesting, vervoer, ...

Doelstellingen

Tegen 2030 voor iedereen toegang voorzien tot adequate, veilige en betaalbare huisvesting en basisdiensten, en sloppenwijken verbeteren. (11.1)

Tegen 2030 toegang voorzien tot veilige, betaalbare, toegankelijke en duurzame vervoerssystemen voor iedereen, waarbij de verkeersveiligheid verbeterd wordt, met name door het openbaar vervoer uit te breiden, met aandacht voor de behoeften van mensen in kwetsbare situaties, vrouwen, kinderen, personen met een handicap en ouderen. (11.2)

Tegen 2030 inclusieve en duurzame stadsontwikkeling en capaciteit opbouwen voor participatieve, geïntegreerde en duurzame planning en beheer van menselijke nederzettingen in alle landen. (11.3)

De inspanningen verhogen om het culturele en natuurlijke erfgoed van de wereld te beschermen en veilig te stellen. (11.4)

Tegen 2030 de nadelige milieu-impact van steden per capita reduceren, ook door bijzondere aandacht te besteden aan de luchtkwaliteit en aan het gemeentelijk en ander afvalbeheer. (11.6)

Tegen 2030 universele toegang voorzien tot veilige, inclusieve en toegankelijke, groene en openbare ruimtes, in het bijzonder voor vrouwen en kinderen, ouderen en personen met een handicap. (11.7)

Tegen 2020 het aantal steden en menselijke nederzettingen aanzienlijk verhogen die geïntegreerde beleidslijnen en plannen goedkeuren en implementeren inzake inclusie, doeltreffendheid van hulpbronnengebruik, mitigatie en adaptatie aan klimaatverandering, weerbaarheid tegen rampen, en in overeenstemming met het kader van Sendai voor rampenrisicovermindering 2015-2030 een holistisch rampenrisicobeheer ontwikkelen en implementeren op alle niveaus. (11.b)

De minst ontwikkelde landen steunen, ook via financiële en technische bijstand, in het opbouwen van duurzame en veerkrachtige gebouwen waarbij gebruik wordt gemaakt van lokale materialen. (11.c)

VERZEKER DUURZAME CONSUMPTIE- EN PRODUCTIEPATRONEN (SDG 12)

Duurzame consumptie en productie is erop gericht «meer en beter te doen met minder». Ze stimuleren een efficiënt gebruik van hulpbronnen en energie, de ontwikkeling van duurzame infrastructuur en toegang tot basisdiensten, groene en degelijke banen en een betere levenskwaliteit voor iedereen. Door producten van lokale en duurzame bronnen aan te kopen, kan de toestand worden veranderd en kunnen bedrijven onder druk worden gezet om duurzamere praktijken in te voeren.

Doelstellingen

Tegen 2030 het duurzame beheer en het efficiënte gebruik van natuurlijke hulpbronnen realiseren. (12.2)

Tegen 2030 de voedselverspilling in winkels en bij consumenten per capita halveren en voedselverlies reduceren in de productie- en bevoorradingsketens, met inbegrip van verliezen na de oogst. (12.3)

Tegen 2020 komen tot een vanuit milieuvriendelijk beheer van chemicaliën en van alle afval gedurende hun hele levenscyclus, in overeenstemming met afgesproken nationale kaderovereenkomsten, en de uitstoot

aanzienlijk beperken in lucht, water en bodem om hun negatieve invloeden op de menselijke gezondheid en het milieu zoveel mogelijk te beperken. (12.4)

Tegen 2030 de afvalproductie aanzienlijk beperken via preventie, vermindering, recyclage en hergebruik. (12.5)

Bedrijven aanmoedigen, in het bijzonder grote en transnationale bedrijven, om duurzame praktijken aan te nemen en duurzaamheidsinformatie te integreren in hun rapporteringscyclus. (12.6)

Duurzame praktijken bij overheidsopdrachten bevorderen in overeenstemming met nationale beleidslijnen en prioriteiten. (12.7)

Tegen 2030 garanderen dat mensen overal beschikken over relevante informatie over en zich bewust zijn van duurzame ontwikkeling en levensstijlen die in harmonie zijn met de natuur. (12.8)

Ontwikkelen en implementeren van instrumenten om de impact te monitoren van duurzame ontwikkeling op duurzaam toerisme dat werkgelegenheid creëert en de plaatselijke cultuur en producten promoot. (12.b)

NEEM DRINGEND ACTIE OM DE KLIMAATVERANDERING EN DE IMPACT ERVAN TE BESTRIJDEN (SDG 13)

Om het wereldwijde antwoord op de dreiging van klimaatverandering te versterken, hebben de landen tijdens de klimaatconferentie COP21 het Akkoord van Parijs goedgekeurd, dat in november 2016 in werking is getreden. In dat Akkoord zijn alle landen overeengekomen om de temperatuurstijgingen te beperken tot 2°C. De tenuitvoerlegging van het Akkoord van Parijs is essentieel voor het bereiken van de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling en biedt een 'routekaart' voor de klimaatacties die de emissies zullen inperken en de klimaatbestendigheid zullen verbeteren. In april 2018 hadden 175 partijen het Akkoord van Parijs geratificeerd en 10 ontwikkelingslanden hadden een eerste versie ingediend van hun nationale aanpassingsplannen om de klimaatverandering aan te pakken.

Doelstellingen

De veerkracht en het aanpassingsvermogen versterken van met klimaat in verband te brengen gevaren en natuurrampen in alle landen. (13.1)

Maatregelen inzake klimaatverandering integreren in nationale beleidslijnen, strategieën en planning. (13.2)

De opvoeding, bewustwording en de menselijke en institutionele capaciteit verbeteren met betrekking tot mitigatie, adaptatie, impactvermindering en vroegtijdige waarschuwing inzake klimaatverandering. (13.3)

BEHOUD EN MAAK DUURZAAM GEBRUIK VAN DE OCEANEN, DE ZEEËN EN DE MARITIEME HULPBRONNEN (SDG 14)

De oceanen leveren essentiële natuurlijke rijkdommen, waaronder voedsel, geneesmiddelen en biobrandstoffen. Ze helpen bij de afbraak en de eliminatie van afval en vervuilende stoffen. Hun kustecosystemen fungeren als buffers doordat ze de schade door stormen beperken. De zeeën en oceanen zijn in gevaar en moeten worden beschermd. Het beheer van het water en het afvalwater dat in de bodem wordt geloosd, speelt een essentiële rol in de bescherming van de zeeën en oceanen.

Op lokaal niveau kunnen we milieuvriendelijke beslissingen nemen wanneer we producten kopen of voedsel uit de oceanen eten.

Doelstellingen

Tegen 2025 de zeevervuiling voorkomen en in aanzienlijke mate verminderen, in het bijzonder als gevolg van activiteiten op het land, met inbegrip van vervuiling door rondrijvend afval en voedingsstoffen. (14.1)

BESCHERM, HERSTEL EN BEVORDER HET DUURZAAM GEBRUIK VAN ECOSYSTEMEN, BEHEER BOSSEN DUURZAAM, BESTRIJD WOESTIJNVORMING EN LANDDEGRADATIE EN DRAAI HET TERUG EN ROEP HET VERLIES AAN BIODIVERSITEIT EEN HALT TOE (SDG 15)

Duurzaam beheer van bossen, bestrijding van woestijnvorming, stopzetting en omkering van het proces van bodemaantasting en stopzetting van het verlies aan biodiversiteit.

Ecosystemen zoals bossen, moerassen en bergen moeten worden beschermd. Bossen en de natuur zijn ook belangrijk voor recreatie en geestelijk welzijn. Een goed beheer van beschermde gebieden bevordert gezonde ecosystemen, wat de mensen op hun beurt ook gezond maakt. Het is daarom van essentieel belang dat de lokale gemeenschappen betrokken worden bij de ontwikkeling en het beheer van deze beschermde gebieden.

verlies van biodiversiteit een halt toe te roepen en, tegen 2020, de met uitsterven bedreigde soorten te beschermen en hun uitsterven te voorkomen. (15.5)

Dringend actie ondernemen om een einde te maken aan stroperij en de handel in beschermde planten- en diersoorten en zowel de vraag naar als het aanbod van illegale producten afkomstig van deze planten- en diersoorten aan te pakken. (15.7)

Tegen 2020 maatregelen invoeren om de invoering van invasieve uitheemse soorten in land- en waterecosystemen te beperken en hun impact op aanzienlijke wijze te beperken, en de prioritaire soorten controleren of uitroeien. (15.8)

Doelstellingen

Tegen 2020 het behoud, herstel en het duurzaam gebruik van terrestrische en inlandse zoetwaterecosystemen en hun diensten waarborgen, in het bijzonder bossen, moeraslanden, bergen en droge gebieden, in lijn met de verplichtingen van de internationale overeenkomsten. (15.1)

Tegen 2020 de implementatie bevorderen van het duurzaam beheer van alle soorten bossen, de ontbossing een halt toeroepen, verloederde bossen herstellen en op duurzame manier bebossing en herbebossing mondiaal opvoeren. (15.2)

Dringende en doortastende actie ondernemen om de aftakeling in te perken van natuurlijke leefgebieden, het

Tegen 2020 ecosysteem- en biodiversiteitswaarden integreren in nationale en plaatselijke planning, ontwikkelingsprocessen, strategieën en plannen inzake armoedebestrijding. (15.9)

Handen uit de mouwen

MOBILITEIT IN BRUSSEL

Mobiliteit ligt op het raakvlak van verschillende SDG's, waardoor het dus speciale aandacht verdient. Verantwoorde en innovatieve mobiliteit moet bijdragen tot het welzijn en de gezondheid van de Brusselaars, met name door het verminderen van lawaai en vervuiling. Het moet ook de inspanningen ondersteunen om rationeler om te gaan met energie, door de vermindering van het autoverkeer te bevorderen ten gunste van actieve vervoerswijzen (lopen en fietsen), openbaar vervoer of gedeelde mobiliteitsoplossingen. Actieve maatregelen met het oog op de geleidelijke overgang van een wagenpark dat hoofdzakelijk op fossiele brandstoffen rijdt, naar een elektrische vloot, zijn ook pistes voor de ontwikkeling van de SDG's. De mobiliteit van morgen zal ook allerlei vormen van ongelijkheid verminderen door beter rekening te houden met gender- en gehandicaptenvraagstukken, bijvoorbeeld door ieders recht op veilige en toegankelijke mobiliteit en openbare ruimte te vrijwaren.

Het concept van duurzame mobiliteit moet een prioriteit worden op alle niveaus. Lokale overheden beschikken over tal van actiemiddelen gaande van sensibilisering, de implementatie van innovatieve oplossingen, regelgeving of de bestraffing van misdrijven. Gemeenten hebben de plicht om duurzame mobiliteit te vertalen van theorie naar praktijk en zo bij te dragen tot de creatie van duurzame steden en gemeenschappen.

Zijn visie plannen

- Streven naar intermodaliteit en de modal shift bevorderen;
- IJveren voor overlegde mobiliteit (evaluatie van mobiliteitsplannen en integratie van burgerparticipatie om het beleid te herdefiniëren en te heroriënteren);
- Het lokaal beleid opnemen in de belangrijkste gewestelijke richtplannen (GPDO – GSV – GBP);
- In lijn zijn met de logica en de uitvoering van het gewestelijk mobiliteitsplan Good Move;
- Uitvoering van het plan voor de toegankelijkheid van wegen en openbare ruimte (PAVE) om het delen van de ruimte te bevorderen;
- Intermodaliteit centraal stellen in de denkoefening rond mobiliteit en de herinrichting van de stad;
- Voorrang aan een mobiliteitsbeleid ter bevordering van de modal shift;
- Een leveringsplan opstellen voor de gemeente om leveringen van en naar het gemeentebestuur te rationaliseren.

Streven naar actieve, participatieve en duurzame mobiliteit

- Sensibiliseren voor de actieve verplaatsingswijzen, zowel intern als extern;
 - Bij de indeling van de openbare ruimte voorrang verlenen aan actieve verplaatsingswijzen, in het bijzonder voor voetgangers (de alternatieven voor de auto promoten);
 - Rekening houden met de aanbevelingen van het vademecum toegankelijkheid;
 - Een adviescommissie voor actieve verplaatsingswijzen oprichten;
 - Een specifieke adviescommissie voor PBM (personen met beperkte mobiliteit) oprichten;
 - Maatregelen nemen om het gebruik van het openbaar vervoer te bevorderen;
 - Samenwerken met de maatschappijen voor openbare vervoer om het aanbod en hun harmonieuze integratie in de openbare ruimte te verbeteren;
 - Sensibiliseringscampagnes uitwerken betreffende de «Lage Emissie Zone» (LEZ);
 - Het gemeentelijk wagenpark vernieuwen rekening houdend met de principes van de LEZ;
 - Bevorderen van ondersteunende maatregelen voor het gebruik van schone voertuigen door de Brusselaars;
 - Bevorderen van het fietsgebruik binnen het gemeentebestuur voor de verplaatsingen van verkozenen en ambtenaren;
 - Ontwikkelen van de fietsinfrastructuur (parking, routes, ...) met respect voor voetgangers en recreatieve functies;
 - Tot stand brengen van gemeentelijke fietsroutes;
 - Toepassen van comfortfietszones.
- Steun voor de creatie van parkings buiten de rijweg in plaats van langs de weg;
 - Bevorderen van de aanleg van transitparkings in de tweede kroon om het gebruik van het openbaar vervoer te bevorderen.

Zijn gemeente centraal stellen in het verkeersveiligheidsbeleid

- De aanbevelingen van het gewestelijk verkeersveiligheidsplan opvolgen;
- Een lokaal plan voor verkeersveiligheid opstellen;
- De «zones 30» uitbreiden op basis van het gemeentelijk plan «zone 30»;
- Inzetten op verkeersveiligheid:
 - vorming in defensief en anticipatief rijden aanbieden aan het gemeentepersoneel;
 - een gemeentelijk charter voor verkeersveiligheid opstellen;
 - gemeentelijke voertuigen uitrusten met een zwarte doos;
 - het gemeentepersoneel sensibiliseren voor verkeersveiligheid.
- Ophrissingscursussen voor senioren aanbieden;
- Lokale verkeersveiligheidscampagnes opzetten (snelheid, alcohol, respect voor schoolomgeving of gehandicaptenplaatsen, ...);
- Verkeersveiligheidsdagen organiseren in gemeentescholen;
- De omgeving van de school (voorzieningen, bewegwijzering, ...) beveiligen en algemeen aandacht schenken aan de inrichting van de openbare ruimte rond scholen:
 - de haalbaarheid van schoolstraten analyseren;
 - de opstelling van schoolvervoerplannen bevorderen;
 - begeleide rijen organiseren.

Een evenwichtig parkeerbeleid uitwerken

- Uitvoeren van het gemeentelijk parkeerplan;
- Parkeerplaatsen van lokale bedrijven of handelszaken buiten de openingstijden beschikbaar stellen voor omwonenden;

DUURZAME ONTWIKKELING

- Ontwikkeling van een strategie voor de bestuursperiode of zelfs op langere termijn (actualiseren van het lokale Agenda 21-actieplan);
- Toekenning van de bevoegdheid «duurzame ontwikkeling»;
- Oprichting van een dienst Duurzame Ontwikkeling;
- Ingaan op projectoproepen inzake duurzame ontwikkeling van Leefmilieu Brussel;
- Focus op duurzame overheidsopdrachten die rekening houden met ecologische en sociale criteria;
- Duurzaamheidscriteria integreren in de aankoopprocedures van gemeente of OCMW, met inbegrip van sociaal-economische criteria met betrekking tot o.a. eerlijke handelspraktijken (billijke verloning, sociale bescherming op het werk, ...);
- Integratie van criteria voor de naleving van sociale en milieunormen, internationaal recht en fundamentele mensenrechten;
- Politieke mandatarissen en aankoopverantwoordelijken sensibiliseren en vormen in duurzaamheidscriteria;
- Rekening houden met de duurzaamheidsdimensie in de organisatie van evenementen en de toestemming die aan de organisatie van evenementen wordt gegeven (bv. de stad Brussel wil het gebruik van wegwerpmateriaal bij publieke evenementen verbieden, met name om de netheid van de evenementen te verbeteren en ze duurzaam te maken);
- Het charter 'milieuvriendelijk evenement' van Leefmilieu Brussel toepassen;
- Investeren in duurzame financiële producten en bedrijven die economische, sociale en ecologische voordelen bieden;
- Streven naar preventie en verantwoord beheer van het afval van de administratieve diensten.

ECONOMIE EN TEWERKSTELLING

- Ontwikkelen van een visie en een strategie voor de lokale economie op basis van een analyse van de lokale troeven, met inbegrip van een analyse van het lokale stadsweefsel om materiaal- en afvalstromen te identificeren die kunnen worden omgezet in hulpbronnen in het kader van een strategie voor kringloopeconomie;
- Investeren in de duurzaamheid en het onderhoud van bestaande economische activiteiten: aanbod aan gemeenschappelijke diensten, delen van infrastructures of diensten, integratie met de natuur, CO2-neutraliteit via de productie van hernieuwbare energie;
- Investeren in nieuwe terreinen van duurzame productieve activiteiten (bv. starterscentra zoals greenbizz.brussels);
- Leegstaande gebouwen en terreinen valoriseren door er innovatieve economische activiteiten te vestigen die gericht zijn op de ontwikkeling van duurzame oplossingen voor lokale behoeften (gemeenschap, buurt, gemeente of gewest): terbeschikkingstelling van lokalen, voorlopige of tijdelijke gebruiksovereenkomst, ...;
- Samenwerken met grote bedrijven om partnerschappen te creëren met bedrijven die via hun beleid van 'corporate responsibility' willen bijdragen aan lokale projecten met een duurzame dimensie en een betere levenskwaliteit voor de lokale gemeenschappen;
- Burgers doen participeren in het bestuur;
- Lokale overheden en burgercollectieven doen samenwerken om de veerkracht van de lokale dynamiek te ontwikkelen en economische activiteiten te bevorderen die door burgers en lokale actoren zijn geïnitieerd (nieuwe praktijken testen die de nadruk leggen op regeneratie en duurzaamheid, innovatieve stadslandbouw en tuinbouw, met voorrang voor lokale producten);
- Focus op kleinschalige landbouw met aandacht voor de korte keten (stadslandbouw, coöperatieven, ...);
- Tot stand brengen van lokale leveringsmethoden door het creëren van speciale ruimtes (in gebouwen, per wijk, ...) en oplossingen voor 'reverse logistics';
- Focus op smart city distributie: duurzame distributie van goederen door gebruik te maken van de lokale mogelijkheden (wegen, water- of spoorwegen, ...) en te investeren in koolstofarme vervoerswijzen (logistiek per fiets of met elektrische bestelwagens);
- Een duurzaam en efficiënt logistiek systeem (transportgroepering, elektrisch vervoer);
- Investeren in lokale ontwikkeling met aandacht voor toerisme, lokale verankering, ambachten en lokale beroepen;
- Samenwerken met universiteiten en hogescholen, om mogelijkheden aan te bieden voor spin-offs;
- Samenwerken met ontwerpers en actoren uit de lokale economie of de markteconomie, om oplossingen te vinden voor de afvalstromen die door lokale gemeenschappen worden gegenereerd en/of die geen afzet vinden (bv. Handymade-project voor de recuperatie van afdekzeilen van werven in de stad Brussel);
- Inventariseren van het aanbod aan duurzame producten/oplossingen op de lokale markten alvorens openbare aanbestedingen op te stellen: de tijd nemen om de markt te analyseren, te prospecteren en een dialoog te organiseren vóór openbare aanbesteding, teneinde de behoeften beter in te schatten om tot duurzamere oplossingen te komen, meer ruimte te laten voor innovatie/creatie en de toegang voor kleine bedrijven te faciliteren.

VOEDING

De lokale besturen kunnen:

- een lokale strategie voor duurzame voeding ontwikkelen;
- een verband leggen tussen sociale bijstand en voeding en/of gezondheid en voeding (sensibilisering, begeleiding, ondersteuning);
- een sociale kruidenier of gemeenschapskeukens in de wijk creëren;
- de korte keten bevorderen en de relatie tussen consument en lokale producent stimuleren, bv. door een lokale biomarkt te creëren of door grootkeukens van (gemeente)scholen en andere lokale overheidsdiensten en instellingen te bevoorraden met biologische lokale producten;
- het opleiden en informeren van de bevolking op het gebied van zelfproductie (bv. vorming aanbieden en moestuinen promoten);
- aanmoedigen tot de recuperatie van onverkocht voedsel;
- bevorderen en ondersteunen van burgerprojecten op het gebied van voeding: collectieve moestuinen, aankoopgroepen, productie in de stedelijke ruimte (stadsboerderijen, boomgaarden, ...);
- ondersteunen van organisaties die in ontwikkelingslanden werken rond duurzame landbouw en voedselketens, in samenwerking met lokale gemeenschappen, landbouwcoöperaties, lokale overheden, ...;
- sensibiliseren voor de vermindering van de consumptie van dierlijke eiwitten door de organisatie van vegetarische dagen;
- zorgen voor gezonde, lokale en seizoensgebonden maaltijden en voedingsmiddelen in gemeentescholen en in het gemeentebestuur.

WATER

De regelgeving en de vastlegging van normen voor de waterkwaliteit liggen voornamelijk op Europees niveau. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest regelt een kaderordonnantie 'Water' de verdeling van de bevoegdheden onder de verantwoordelijke actoren en operatoren.

Leefmilieu Brussel is verantwoordelijk voor het beheer van de niet-bevaarbare waterlopen (1e en 2e categorie) en de gewestelijke vijvers, de coördinatie van het waterbeleid, de kwaliteitscontrole en de coördinatie van het waterbeheerplan.

VIVAQUA, een 100 % overheidsbedrijf, staat in voor de opslag, de productie en het vervoer van drinkwater en is verantwoordelijk voor de distributie ervan. Het onderhoudt de distributieleidingen en beheert het afvalwater op gemeentelijk niveau (riolering, collectoren).

De gemeenten beheren de niet-bevaarbare rivieren van 3e categorie en de gemeentelijke vijvers.

De lokale overheden zijn een belangrijke partner in het waterbeheer en kunnen met verschillende instanties samenwerken om te komen tot een geïntegreerd rivierwaterbeheer en duurzaam watergebruik en -hergebruik.

De lokale besturen kunnen:

- de druk op het rioleringsstelsel bij regenweer en lozingen van afvalwater in waterlopen verminderen, met name door maatregelen te nemen met het oog op de beperking en/of compensatie van de impermeabilisering, o.a. van wegen en openbare ruimten;
- het water dat afvloeit van (spoor)wegen behandelen vóór de lozing;
- rechtstreekse lozingen in waterwegen verbieden;
- faciliteiten en technieken voor waterbeheer implementeren, om de functies van de watercyclus van het begin tot het einde te herstellen;
- bestaande verloren putten verwijderen;
- aanmoedigen van de aanpassing van gebouwen in overstromingsgevoelige gebieden;
- zorgen voor een plaats voor water als element voor de ontwikkeling van de biodiversiteit en de strijd tegen hitte-eilanden;

- focus op de infrastructuur voor de opvang en het hergebruik van regenwater (vooral bij nieuwbouw);
- als gemeente het goede voorbeeld geven door regenwater te hergebruiken in gemeentelijke gebouwen (scholen, sporthallen, administratieve gebouwen, ...);
- herontwikkeling van de openbare ruimte in het kader van de klimaatverandering (type tegels, kleine waterpartijen en-bekkens, maatregelen ter bescherming tegen hitte, inrichting van overstromingsgebieden, ...);
- opstellen van een noodplanning in geval van overstroming;
- focus op sensibilisering van de burgers: bescherming, preventie en voorbereiding (3P);
- faciliteren van de uitwisseling en het delen van knowhow onder professionele actoren in het (boven)lokale waterbeheer in de gemeente en in ontwikkelingslanden (projectoproep «Internationaal Solidariteitsfonds in de watersector»).

ENERGIE – KLIMAAT

Of het nu gaat om de integratie van hernieuwbare energie in openbare en privégebouwen, transport of industrie, lokale overheden hebben een belangrijke rol te spelen in duurzaam energiebeheer. Maar daar stopt het niet: preventie en rationeel gebruik zijn voor hen belangrijke werkterreinen. Lokale overheden zijn immers ook beheerder van gebouwen, werkgever en verantwoordelijk voor ruimtelijke ordening en stadsontwikkeling. Via gerichte informatie en sensibilisering kunnen zij een breed publiek aanspreken: personeel, burgers of kandidaten voor renovatie en bouw.

Door hun investeringen en acties kunnen lokale overheden de overgang naar duurzame energie bevorderen en onze afhankelijkheid van niet-hernieuwbare energiebronnen inperken:

- Een 'Lucht – Energie – Klimaat' plan opstellen;
- Een voorbeeld stellen bij het optrekken van openbare gebouwen (administratief centrum, cultuurcentrum, sportcentrum, ...) met voorbeeldige energie- en milieunormen, die telkens als dat mogelijk is positieve energie en hoge milieuprestaties leveren;
- Verbetering van de energie-efficiëntie en het energiebeheer van bestaande gebouwen;
- Vergroening van het wagenpark van het bestuur;
- Sensibilisering en ondersteuning van de burgers om hun energieverbruik te verminderen (REG, informatie over premies, gedragsveranderingen, audits, begeleiding, ...);
- De productie van energie en de ontwikkeling van burgerinitiatieven op dit gebied ondersteunen;
- Implementeren van een lokaal actieplan voor energiebeheer (PLAGE, verplicht of vrijwillig) om het verbruik van de gebouwen te verminderen;
- Aanstellen van een schepen voor energie;
- Binnen de administratie een verantwoordelijke voor energie aanstellen;
- Een PLAGE-coördinator aanstellen die verantwoordelijk is voor de uitvoering van alle fasen van het project en zorgt voor de contacten;
- Eén energieverantwoordelijke per openbaar gebouw aanwijzen.

NETWERKEN EN DELEN VAN ERVARINGEN

- Aansluiten bij netwerken van steden (Belgische en buitenlandse) om innovatieve praktijken uit te wisselen;
- Deelnemen aan het Brulocalis-uitwisselingsnetwerk voor Brusselse gemeenten en OCMW's op het vlak van duurzame ontwikkeling.

AFVALPREVENTIE EN -BEHEER

- Een lokaal programma opstellen om te helpen bij de overgang naar «zero afval» (communicatiestrategie, de uitdaging «zero waste citizen», ...);
- Ontwikkeling van «zero waste»-diensten en -infrastructuren die toegankelijk zijn voor de burgers van de gemeente;
- Infrastructuur ontwikkelen die donatie mogelijk maakt: een netwerk van weggeefkasten ('givebox'), weggeef- en leenwinkels die voor elke burger toegankelijk zijn; een virtuele weggeefwinkel voor lokale uitwisselingen tussen burgers; webdiensten hosten en beheren ter bevordering van uitwisselingen: uitlenen van materiaal of aanbieden van diensten, ...;
- Creatie van een gemeentelijke 'ressourcerie' en/of ontwikkeling, door of met actoren in sociale bijstand en sociale economie, van een lokaal systeem voor inzameling, onderhoud, herstelling en voorbereiding op hergebruik of herkwalificatie van kleding, meubilair en huisraad voor gezinnen in nood;
- Steun bij de inrichting, logistieke ondersteuning, terbeschikkingstelling van lokalen en de bevordering van nieuwe 'afvalarme' diensten zoals abonnements-/verhuurdiensten, lenen, delen van huishoudartikelen, doe-het-zelfmateriaal, kinderverzorgingsmateriaal, inzamelpunten voor verpakkingen met statiegeld, muziekinstrumenten, sportuitrusting, fietsen, ... alsook om mensen in staat te stellen om zelf en/of met hulp van een derde iets te doen of te leren (vervaardiging uit gerecupereerd materiaal, 'paletten' atelier, delen van gereedschappen en onderdelen, ...);
- Stimuleren van hergebruik of selectieve inzameling dankzij sorteeroplossingen voor de burgers;
- Specifieke recipiënten aanbieden (Bebat-hoek, Recupel-bakken, inzamelpunt voor olie en vet, ...) in gemeentegebouwen;
- De gemeentelijke parken uitrusten met selectieve sorteerbakken en de gebruikers van het park sensibiliseren voor dit soort sortering;
- Overheidsopdrachten uitschrijven om de gemeente of het OCMW uit te rusten met voorwerpen en benodigdheden die het resultaat zijn van recuperatie, herstelling of hergebruik (meubilair, IT-apparatuur, printer cartridges, ...);
- Aanmoedigen tot het onderhoud, de reparatie, het hergebruik en het delen (binnen het gemeentebestuur, tussen gemeenten, tussen gemeenten en bedrijven, verenigingen, inwoners, ...) van meubels, voertuigen, textiel, elektrische en elektronische apparatuur, ...;
- Stimuleren van het hergebruik en de recuperatie van bouwmaterialen op werven;
- Evenementen georganiseerd door de gemeente en/of onderworpen aan de toestemming van de gemeente 'zero waste' (bv. herbruikbaar keukengerei: bekers, borden en bestek, afvalsortering, droogtoiletten, ...);
- Bevorderen van de toegang tot drinkwater in openbare gebouwen zonder het gebruik van wegwerpbekers.

NATUUR EN BOSSEN

- Inspiratie putten uit de maatregelen van het Natuurplan en ze toepassen;
- Opstellen en goedkeuren van een 'gemeentelijk Natuurplan', in samenspraak met alle betrokkenen;
- Versterken van de aanwezigheid van de natuur in de openbare ruimte door het voeren van een beleid van vergroening en bebloeming (bv. aanplantingen in herontwikkelingsprojecten, met name langs wegen);
- Bevorderen van ecologische en beredeneerde bloei (inheemse soorten, nectarproducerende soorten, vermijden van invasieve uitheemse soorten) uit de duurzame tuinbouw;
- Niet kappen als het niet noodzakelijk is en alle mogelijke alternatieven voor instandhouding in overweging nemen (bescherming, omleiding van wegen, ...);
- Sensibiliseren en mobiliseren van de Brusselaars voor biodiversiteit door de uitwerking van lokale communicatiestrategieën;
- Een 'begroeningsvergunning' voor burgers in het leven roepen;
- De ordonnantie 'zero pesticide' toepassen;
- De principes van het ecologisch beheer van groene en buitenruimten toepassen (toekomstig regionaal referentiekader voor ecologisch beheer);
- Verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en een rationeel gebruik van biociden;
- Natuuruitdagingen integreren in plannen en projecten;
- Burgers betrekken bij het proces van behoud en ontwikkeling van de natuur;
- Verminderen van overlast veroorzaakt door gemeentelijke gebouwen (ondertekening en toepassing van het handvest 'gebouw natuur toegelaten');
- Openbare verlichting herbekijken om lichtvervuiling in te perken;
- Invasieve uitheemse soorten op een rationele manier bestrijden, met respect voor het dierenwelzijn;
- Vrijwilligers van jeugdverenigingen en milieuorganisaties betrekken en met hen samenwerken, om de kennis en de bescherming van de natuur te versterken (vogel- en vleermuizentellingen, planteninventarissen, participatieve ecologische herstelprojecten, natuurlijke tuinen, ...).

AS2

Sociale actie

De doelstellingen

BEËINDIG ARMOEDE OVERAL EN IN AL HAAR VORMEN (SDG 1)

Armoede is niet alleen een gebrek aan inkomen. Ondervoeding, beperkte toegang tot onderwijs en andere basisvoorzieningen, discriminatie of sociale uitsluiting en gebrek aan participatie in de besluitvorming zijn allemaal relevante indicatoren. Gedeelde economische groei, duurzame werkgelegenheid en de bevordering van gelijkheid zijn enkele voorbeelden van middelen om de nationale doelstelling te bereiken van halvering van de armoede tegen 2030.

Doelstellingen

Tegen 2030 het aandeel mannen, vrouwen en kinderen van alle leeftijden die volgens de nationale definities in armoede leven in al haar dimensies, minstens tot de helft terugbrengen. (1.2)

Nationaal toepasbare sociale beschermingsystemen en maatregelen implementeren voor iedereen, met inbegrip van sociale beschermingsvloeren, en tegen 2030 een aanzienlijke dekkinggraad realiseren van de armen en de kwetsbaren. (1.3)

Er tegen 2030 voor zorgen dat alle mannen en vrouwen, in het bijzonder de armen en de kwetsbaren, gelijke rechten hebben op economische middelen, alsook toegang tot basisdiensten, eigenaarschap en controle over land en andere vormen van eigendom, nalatenschap, natuurlijke hulpbronnen, gepaste nieuwe technologie en financiële diensten, met inbegrip van microfinanciering. (1.4)

Tegen 2030 de weerbaarheid opbouwen van de armen en van zij die zich in kwetsbare situaties bevinden en hun blootstelling aan en kwetsbaarheid voor met klimaatgerelateerde extreme gebeurtenissen en andere economische, sociale en ecologische schokken en rampen beperken. (1.5)

Zorgen voor een aanzienlijke mobilisatie van middelen afkomstig uit verschillende bronnen, ook via versterkte ontwikkelingssamenwerking, om adequate en voorspelbare middelen te voorzien voor ontwikkelingslanden, in het bijzonder de minst ontwikkelde landen, om programma's en beleidslijnen te implementeren die een einde moeten maken aan armoede in al haar vormen. (1.a)

Solide beleidskaders creëren op nationaal, regionaal en internationaal niveau, die zijn gebaseerd op ontwikkelingsstrategieën ten gunste van de armen en het genderbeleid, om de versnelde investering te ondersteunen in acties die gericht zijn op het uitroeien van de armoede. (1.b)

BEËINDIG HONGER, BEREIK VOEDSELZEKERHEID EN VERBETER DE VOEDING EN PROMOOT DUURZAME LANDBOUW (SDG 2)

Iedereen moet toegang hebben tot betaalbaar voedsel. Het gebruik van nieuwe landbouwtechnieken maakt het mogelijk om op een duurzame manier gezonde en degelijke voeding te produceren. Voedselzekerheid kan voor iedereen worden gegarandeerd.

Brussel bouwt aan zijn lokale antwoorden door de ontwikkeling van de Good Food strategie: een overheidsbeleid dat voor een periode van 5 jaar (2016-2020) door het Gewest werd gelanceerd en ondersteund. Het doel hiervan is om voedsel in het hart van de stedelijke dynamiek te plaatsen en het in al zijn economische, sociale en milieudimensies aan de orde te stellen. De ambitie is tweeledig: «beter produceren», d.w.z. lokaal gezond en milieuvriendelijk voedsel verbouwen en verwerken, en «goed eten» of een smakelijk en evenwichtig dieet, bestaande uit zoveel mogelijk lokale producten, toegankelijk maken voor iedereen.

Doelstellingen

Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang. (2.1)

Tegen 2030 komaf maken met alle vormen van ondervoeding, waarbij ook

tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen. (2.2)

Tegen 2030 duurzame voedselproductiesystemen garanderen en veerkrachtige landbouwpraktijken implementeren die de productiviteit en de productie kunnen verhogen, die helpen bij het in stand houden van ecosystemen, die de aanpassingscapaciteit verhogen in de strijd tegen klimaatverandering, extreme weersomstandigheden, droogte, overstromingen en andere rampen en die op een progressieve manier de kwaliteit van het land en de bodem verbeteren. (2.4)

Tegen 2020 de genetische diversiteit in stand houden van zaden, cultuurgewassen en gefokte en gedomesticeerde dieren en hun in het wild levende verwanten, ook aan de hand van zaad- en plantenbanken die op een degelijke manier beheerd en gediversifieerd worden op nationaal, regionaal en internationaal niveau; en de toegang bevorderen tot het eerlijk en billijk delen van voordelen afkomstig van het gebruik van genetische hulpbronnen en daaraan gekoppelde traditionele kennis, zoals internationaal overeengekomen. (2.5)

VERZEKER EEN GOEDE GEZONDHEID EN PROMOOT WELVAART VOOR ALLE LEEFTIJDEN (SDG 3)

Mensen in staat stellen een gezond leven te leiden en het welzijn van iedereen op alle leeftijden bevorderen. Er zijn veel extra inspanningen nodig om een brede waaier aan ziekten volledig te elimineren en veel hardnekkige en opkomende gezondheidsproblemen op te lossen. Door zich te richten op een effectievere financiering van de gezondheidszorg, betere sanitaire voorzieningen en hygiëne, een betere toegang tot gezondheidswerkers en meer advies over de middelen om milieuvervuiling te verminderen, kan aanzienlijke vooruitgang worden geboekt om levens te redden. De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) definieert gezondheid als: een toestand van volledig lichamelijk, geestelijk, economisch en sociaal welzijn. Gezondheid is dus niet alleen de afwezigheid van ziekte of invaliditeit.

Doelstellingen

Tegen 2020 het aantal doden en gewonden in het verkeer wereldwijd halveren. (3.6)

Zorgen voor een universele ziekteverzekering, met inbegrip van de bescherming tegen financiële risico's, toegang tot kwaliteitsvolle essentiële gezondheidszorgdiensten en toegang tot de veilige, doeltreffende, kwaliteitsvolle en betaalbare essentiële geneesmiddelen en vaccins voor iedereen. (3.8)

VERZEKER GELIJKE TOEGANG TOT KWALITEITSVOL ONDERWIJS EN BEVORDER LEVENSLANG LEREN VOOR IEDEREEN (SDG 4)

Kwaliteitsvol onderwijs is de basis voor de verbetering van het leven van mensen en duurzame ontwikkeling. Naast de verbetering van hun levenskwaliteit kan toegang tot inclusief en degelijk onderwijs helpen om de lokale bevolking uit te rusten met de instrumenten die ze nodig hebben om innovatieve oplossingen te ontwikkelen voor de grootste problemen in de wereld.

Doelstellingen

Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens op een vrije, billijke en kwalitatief hoogstaande manier lager en middelbaar onderwijs kunnen afwerken, wat moet kunnen leiden tot relevante en doeltreffende leerresultaten. (4.1)

Er tegen 2030 voor zorgen dat alle meisjes en jongens in hun vroege kindertijd toegang hebben tot een kwalitatieve ontwikkeling, zorg en opvoeding voorafgaand aan de lagere school zodat ze klaar zijn voor het basisonderwijs. (4.2)

Tegen 2030 gelijke toegang garanderen voor alle vrouwen en mannen tot betaalbaar en kwaliteitsvol technisch, beroeps- en hoger onderwijs, met inbegrip van de universiteit. (4.3)

Tegen 2030 het aantal jongeren en volwassenen met relevante vaardigheden, met inbegrip van technische en beroepsvaardigheden, voor tewerkstelling, degelijke jobs en ondernemerschap aanzienlijk opdrijven. (4.4)

Tegen 2030 genderongelijkheden wegwerken in het onderwijs en zorgen voor gelijke toegang tot alle niveaus inzake onderwijs en beroepsopleiding voor de kwetsbaren, met inbegrip van mensen met een handicap, inheemse bevolkingen en kinderen in kwetsbare situaties. (4.5)

Er tegen 2030 voor zorgen dat alle leerlingen kennis en vaardigheden verwerven die nodig zijn om duurzame ontwikkeling te bevorderen, onder andere via vorming omtrent duurzame ontwikkeling en duurzame levenswijzen, mensenrechten, gendergelijkheid, de bevordering van een cultuur van vrede en geweldloosheid, wereldburgerschap en de waardering van culturele diversiteit en van de bijdrage van de cultuur tot de duurzame ontwikkeling. (4.7)

Bouwen en verbeteren van onderwijsfaciliteiten die aandacht hebben voor kinderen, mensen met een beperking en gendergelijkheid en die een veilige, geweldloze, inclusieve en doeltreffende leeromgeving bieden voor iedereen. (4.a)

DRING ONGELIJKHEID IN EN TUSSEN LANDEN TERUG (SDG 10)

Ongelijkheid is een bedreiging voor de economische en sociale ontwikkeling. We hebben allemaal te maken met wereldwijde ongelijkheden, wie we ook zijn en waar we ook wonen. Er bestaat een groeiende consensus dat economische groei niet voldoende is om de armoede terug te dringen als deze niet iedereen ten goede komt en geen rekening houdt met de drie dimensies van duurzame ontwikkeling, nl. economisch, sociaal en ecologisch.

Om de ongelijkheden te verminderen, moet het beleid in principe universeel zijn, met aandacht voor de behoeften van kansarme en gemarginaliseerde bevolkingsgroepen. Het is immers van essentieel belang om de sociale en economische groei te consolideren en te bevorderen.

Doelstellingen

Tegen 2030 geleidelijk tot een inkomenstoename van de onderste 40 % van de bevolking komen tegen een ritme dat hoger ligt dan het nationale gemiddelde, en die toename ook in stand houden. (10.1)

Tegen 2030 de sociale, economische en politieke inclusie van iedereen mogelijk maken en bevorderen, ongeacht leeftijd, geslacht, handicap, ras, etniciteit, herkomst, godsdienst of economische of andere status. (10.2)

Gelijke kansen verzekeren en ongelijkheden wegwerken, ook door het afvoeren van discriminerende wetten, beleidslijnen en praktijken en door het bevorderen van de geschikte wetgeving, beleidslijnen en acties in dit opzicht. (10.3)

Beleid voeren dat geleidelijk tot een grotere gelijkheid leidt, in het bijzonder inzake fiscaliteit, lonen en sociale bescherming. (10.4)

Handen uit de mouwen

ARMOEDEBESTRIJDING

Armoedebestrijding heeft te maken met de realisatie van grondrechten en richt zich op alle levensdomeinen, zoals huisvesting, gezondheid, onderwijs, toegang tot werk, toegang tot zorg, ...

Armoedebestrijding vereist inspanningen van alle overheidsniveaus samen. De hefboomen voor structurele veranderingen liggen vaak bij de federale en Brusselse overheid. Dat betekent o.a. :

- hogere inkomens zodat iedereen globaal de mogelijkheid krijgt menswaardig te leven en mensen basisbehoeften als huur en energie kunnen betalen: de huidige Belgische inkomens moeten minstens tot op de Europese armoedegrens opgetrokken worden; die Europese norm wordt bepaald door drie aspecten: inkomen, materiële deprivatie en/of lage werkintensiteit;
- betere en betaalbare huisvesting: verbetering van de energetische kwaliteit van de woningen, uitbreiding van de sociale huisvesting, meer aanbod van huursubsidies en uitbreiding van het aanbod van de Sociale Verhuurkantoren (SVK's);
- meer mogelijkheden voor (sociale) activering: dit behelst een waaier van mogelijkheden aangepast aan de capaciteiten van de meest kwetsbaren;
- de automatisering van de rechten;
- uitbreiding van de rechthebbenden op bepaalde tegemoetkomingen, bv. sociaal tarief voor gas/elektriciteit.

Armoedebestrijding op lokaal niveau kan o.a. inhouden:

- Sociale grondrechten realiseren, als rode draad doorheen het gevoerde lokaal sociaal beleid;
- Gemeenten en OCMW's sluiten (lokale) partnerschappen af met alle relevante actoren;
- Gemeenten en OCMW's nemen initiatieven om de sociale cohesie te versterken;
- Initiatieven om kinderarmoede te bestrijden (concrete maatregelen

waaronder de toegang tot kinderopvang en onderwijs garanderen);

- Ondertekenen en uitvoeren van het Charter tegen Kinderarmoede;
- Inzetten op activering waardoor minder opgeleide mensen toeleiding tot werk krijgen;
- Inzetten op hulpverlening die mensen sterker maakt, door empowerment en een streven naar verhoogde zelfredzaamheid;
- Stimuleren van participatie aan vrijetijdsactiviteiten: sociale tarieven invoeren en wegwerken van andere drempels voor sportieve en culturele activiteiten;
- Strijden tegen schuldenoverlast door het aanbod aan schuldhulpverlening uit te breiden;
- Bemiddelen in de toegang tot water en energie bij niet betaalde facturen;
- Begeleiding bieden van mensen bij het realiseren van hun rechten;
- Garanderen van voldoende kwaliteitsvolle zorg voor iedereen;
- Inzetten op thuiszorg, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen;
- Streven naar toepassing van het concept 'Housing first Belgium', waarbij dakloosheid eerst wordt aangepakt en daarna de andere problemen (werk zoeken, opleiding volgen, ontwenning, ...);
- Zorgen voor voldoende opvang en transitwoningen om mensen in nood op te vangen (cf. dak- en thuislozen en vluchtelingenproblematiek);
- Methodieken van proactief handelen toepassen om ook verborgen armoede te detecteren en aan te pakken;
- Inzetten van de instrumenten die voorhanden zijn om de woningkwaliteit te verhogen (o.a. lokale entiteit en goedkope leningen, ongeschikt- en onbewoonbaarverklaring).

VOEDING

- Een lokale duurzame voedselstrategie ontwikkelen;
- Verbanden leggen tussen sociale bijstand en voedsel en/of gezondheid en voeding (sensibilisering, begeleiding en ondersteuning);
- Creëren van een sociale kruidenierswinkel, gemeenschapskeukens in de wijk;
- De bevolking vormen en informeren over zelfproductie (bv. moestuin);
- Aanmoedigen om onverkocht voedsel te recupereren;
- Bevorderen en ondersteunen van burgerprojecten op het gebied van voeding: collectieve moestuinen, aankoopgroepen, productie in de stedelijke ruimte (stadsboerderijen, boomgaarden, ...);
- De organisaties steunen die in ontwikkelingslanden werken aan duurzame landbouw en voedselketens in samenspraak met lokale gemeenschappen, boerencoöperaties, lokale besturen, ...;
- Sensibilisering voor de vermindering van de consumptie van dierlijke eiwitten door de organisatie van vegetarische dagen;
- Zorgen voor gezonde, lokale en seizoensgebonden maaltijden en voeding in gemeentescholen en in hun keukens, en in het gemeentebestuur en het OCMW.

GEZONDHEID

Het gezondheidsbeleid is een materie waarvoor de hefboomen zich grotendeels bevinden op andere beleidsniveaus.

De lokale besturen vragen:

- Overzichtelijkheid van de federale en Brusselse middelen voor gezondheidsbevordering, ziektepreventie en toegang tot de gezondheidszorg;
- Beter overleg en afstemming tussen federale en Brusselse overheid over gezondheid en ziektepreventie.

De inspanningen die door de lokale besturen inzake gezondheid en welzijn moeten worden geleverd, kunnen volgende suggesties inhouden:

- Gezondheid integreren in de verschillende beleidsdomeinen (in milieu, sport, onderwijs, mobiliteit, ...);
- Samenwerking voor gezondheidsinitiatieven zoals bv. tussen sportdiensten en welzijn;
- (Als het nog niet bestaat:) invoering van lokale sociale coördinatie, waar de thematiek 'gezondheidszorg' behandeld wordt met alle lokale initiatieven;
- Een gezond personeelsbeleid voeren en het goede voorbeeld communiceren naar lokale partners en bevolking;
- Meewerken met de Logo's (Loco-regionaal gezondheidsoverleg), de regionale netwerken voor preventie en gezondheidspromotie;
- Een gezondheidsbeleid van de gemeente uitbouwen en hiervoor het format 'Gezonde gemeente' gebruiken. Zulk beleid moet aandacht hebben voor ziektepreventie, gezondheidspromotie en de toegang tot zorg en gezondheid. Het is belangrijk dat binnen dit kader aandacht is voor kwetsbare groepen;
- Overleggen en samenwerken met organisaties die expertise hebben inzake preventie voor bepaalde thema's (bestrijding van roken, alcohol en drugs; zelfmoordpreventie; ziektepreventie zoals «Kom op tegen kanker» of Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg);
- Inzetten op lokale dienstencentra die vooral preventief optreden en een belangrijke rol spelen bij buurtgerichte zorg (sociale netwerking, tegengaan van vereenzaming) en uitbouwen van

het aanbod aan activiteiten in lokale dienstencentra;

- (Mentale) gezondheid als doelstelling opnemen in de visie en strategie van het woonbeleid en nieuwe woonvormen daaromtrent aanmoedigen (en nieuwe normen en reglementering herbekijken en specificeren), bv. voor kangoeroewonen (ouderen en jonge gezinnen, aanleunend wonen) of cohousing, maar ook door de kwaliteitsnormen van woningen te vrijwaren (energie, verluchting, verkrotting, huisjesmelkers aanpakken d.m.v. procedure);
- Strijden tegen ongezonde woningen en huisjesmelkers, en de toegang tot huisvesting voor kansarmen bevorderen;
- Stiltegebieden creëren;
- De thuishulpdiensten moeten binnen hun hulpverlening aandacht voor de verschillende luiken binnen gezondheid (lichamelijk, geestelijk, sociaal en economisch): dat is de troef van thuiszorgdiensten binnen een OCMW (geïntegreerde werking);
- Samenwerking en uitwisseling faciliteren tussen bv. ziekenhuizen of actoren in de zorgverlening uit de eigen gemeente met die in regio's in armoede buiten België of Europa;
- De sociale geneeskunde ondersteunen door middel van toegang tot gezondheidszorg, en meer in het bijzonder in ziekenhuizen, tegen de tarieven die in het kader van de invaliditeitsverzekering voor alle personen gelden, ongeacht hun inkomensniveau, verzekeringsvoorwaarden of herkomst;
- Gezondheid en welzijn doorkruisen tal van beleidsdomeinen. Indien lokale besturen bewust kiezen voor een gezondheidsbeleid, is het een uitdaging om een beleid uit te stippelen en te verankeren. Belangrijk aandachtspunt is om hierin een groeipad te voorzien en uit te gaan van wat er al gebeurt.

A

S

W

Governance en lokale democratie

De doelstellingen

BEREIK GENDERGELIJKHEID EN EMPOWERMENT VOOR ALLE VROUWEN EN MEISJES (SDG 5)

Gendergelijkheid is niet alleen een fundamenteel mensenrecht, maar ook een noodzakelijke basis voor een vreedzame, welvarende en duurzame wereld.

Het garanderen van gelijke toegang voor vrouwen en meisjes tot onderwijs, gezondheidszorg, degelijk werk en vertegenwoordiging in politieke en economische besluitvormingsprocessen zal de totstandkoming van duurzame economieën bevorderen en ten goede komen aan de hele mensheid.

Doelstellingen

Een einde maken aan alle vormen van discriminatie t.o.v. vrouwen en meisjes, overal. (5.1)

Alle vormen van geweld tegen vrouwen en meisjes in de openbare en de privésfeer uitroeien, ook inzake vrouwenhandel en seksuele en andere soorten uitbuiting. (5.2)

Verzekeren van de volledige en doeltreffende deelname van vrouwen en voor gelijke kansen inzake leiderschap op alle niveaus van de besluitvorming in het politieke, economische en openbare leven. (5.5)

Een gezond beleid en afdwingbare wetgeving goedkeuren en versterken voor de bevordering van gendergelijkheid en de zelfredzaamheid van alle vrouwen en meisjes op alle niveaus. (5.c)

BEVORDER VREEDZAME EN INCLUSIEVE SAMENLEVINGEN MET HET OOG OP DUURZAME ONTWIKKELING, VERZEKER TOEGANG TOT JUSTITIE VOOR IEDEREEN EN CREËER OP ALLE NIVEAUS DOELTREFFENDE, VERANTWOORDELIJKE EN OPEN INSTELLINGEN (SDG 16)

Om vrede, gerechtigheid en inclusie te bereiken, is het belangrijk dat de regeringen, de burgersamenleving en de gemeenschappen samenwerken om duurzame oplossingen te implementeren om het geweld terug te dringen, gerechtigheid te brengen, corruptie te bestrijden en te zorgen voor permanente inclusieve participatie. Mensen moeten kunnen bijdragen aan beslissingen die hen aanbelangen.

Doelstellingen

Op duurzame wijze komaf maken met corruptie en omkoperij in al hun vormen. (16.5)

Doeltreffende, verantwoordelijke en transparante instellingen ontwikkelen op alle niveaus. (16.6)

Ontvankelijke, inclusieve, participatieve en representatieve besluitvorming op alle niveaus garanderen. (16.7)

Publieke toegang tot informatie en beschermen van fundamentele vrijheden, volgens de nationale wetgeving en internationale overeenkomsten garanderen. (16.10)

VERSTERK DE IMPLEMENTATIEMIDDELEN EN REVITALISEER HET WERELDWIJD PARTNERSCHAP VOOR DUURZAME ONTWIKKELING (SDG 17)

Dit gaat ons allemaal aan. Het programma, met de 17 doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling, is universeel en roept zowel de ontwikkelde landen als de ontwikkelingslanden op om actie te ondernemen om ervoor te zorgen dat niemand achterblijft. Doeltreffende partnerschappen tussen regeringen, de particuliere sector en het maatschappelijk middenveld zijn noodzakelijk voor een succesvolle agenda voor duurzame ontwikkeling. We moeten allemaal onze krachten bundelen: regeringen, het maatschappelijk middenveld, de wetenschappelijke en academische wereld, de privésector om de doelstellingen rond duurzame ontwikkeling te verwezenlijken.¹

Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden (multi-stakeholderpartnerschappen) en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden. (17.16)

Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen. (17.17)

Doelgroepen

Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten. (17.1)

Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7 % van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15 % tot 0,20 % ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2 % van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen. (17.2)

Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen. (17.3)

De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking. (17.9)

Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven. (17.18)

¹ Bron: Platforma : <http://platforma-dev.eu/fr/about-decentralised-cooperation/>

Handen uit de mouwen

GELIJKE KANSEN – DIVERSITEIT

- Goedkeuren en uitvoeren van een diversiteitsplan;
- Maatregelen nemen tegen gedwongen en 'grijze' huwelijken;
- De tewerkstelling van eenoudergezinnen aanmoedigen;
- Solidariteitsprojecten voor eenoudergezinnen aanmoedigen;
- Tenuitvoerlegging van het handvest voor de gelijkheid van man en vrouw (opstelling van een 'gender'-begroting);
- Erkennen van het derde gender (formulieren, ...);
- Aanstellen van een gemeentelijke ombudsman voor de mensenrechten;
- Invoeren van een bevoegdheid 'mensenrechten' voor een schepen;
- Het personeelsbeleid van gemeente en OCMW onder de loep nemen op het vlak van gelijke kansen;
- Politiezones opleiding verschaffen om klachten van vrouwen te behandelen;
- Verbeteren van de opvang en de begeleiding door de politie van vrouwelijke slachtoffers van geweld (zie het Verdrag van Istanbul van de Raad van Europa, dat tot doel heeft alle vormen van geweld tegen alle vrouwen zonder discriminatie te voorkomen en te bestrijden, waarbij de rechten van het slachtoffer centraal staan);
- Sensibiliseren voor geweld tegen vrouwen: multolerantie voor genitale verminking, ...;
- Bevorderen van de betrokkenheid van niet-Belgische burgers bij het lokale leven door middel van informatie- en sensibiliseringscampagnes;
- Aandacht voor de gelijke toegang van (jonge) mannen en vrouwen tot vrijetijdsactiviteiten (sport, jeugd, cultuur), opvolging van de deelnamestatistieken en plannen van mogelijke aanpassingen om de gelijke toegang te bevorderen;
- Man-vrouwgelijkheid integreren vanaf de eerste fase van de beleidsplanning, met bijzondere aandacht voor ruimtelijke ordening, waarbij vervoer, verlichting (straten) en veilige trottoirs (ook voor kwetsbare groepen) een belangrijke rol spelen;
- Het Europees handvest voor de gelijkheid van vrouwen en mannen in het lokale leven ondertekenen en gebruiken als inspiratiebron (https://www.avcb-vsgeb.be/nl/Publications/documents.html?doc_id=313&vID=48);
- Genderbewustzijn opnemen in het programma van de gemeentescholen;
- In alle internationale partnerschappen (bv. jumelages, uitwisselingen, projecten) erover waken dat mannen en vrouwen aan deze partnerschappen kunnen deelnemen en erbij betrokken worden.

LOKALE DEMOCRATIE EN PARTICIPATIE

De lokale besturen zijn goed geplaatst om bij te dragen tot een open en inclusieve samenleving:

- Door participatie en vrijwilligerswerk aan te moedigen en het betrekken van burgers bij het lokale leven (burgerpanel, adviesraden, ...);
- In overleg met Brulocalis en de gemeenten (aangezien zij de terreinactoren zijn en rechtstreeks geconfronteerd worden met de vraag naar participatie op initiatief van de burgers) een gewestelijke visie/ beleid inzake participatie ontwikkelen om tot een homogene visie te komen. Participatieprocessen zijn een middel om de criminaliteit terug te dringen, de achteruitgang van de openbare ruimte te beperken, de steun voor projecten te bevorderen, klachten van burgers te verminderen, ...;
- Door de aanstelling van een schepen voor participatie;
- Door samen met de burgers te werken aan lokale projecten;
- Door specifieke budgetten aan te bieden om de acties en de samenwerking met burgerinitiatieven te versterken (participatief en collaboratief budget, oproep tot indienen van burgerprojecten, ...);
- Door het gemeentehuis en zijn diensten open te stellen voor de burger (rondleidingen, ontvangst van nieuwe inwoners, informatie over de begroting en de werking van de gemeente, ...);
- Net zoals gender en handicap, van participatie een echt transversaal beleidsdomein maken (partici-streaming);
- Participatie opnemen als een besluitvormingsinstrument;
- De ontwikkeling van e-democratie en e-government (ideeënbus, overleg, ...);
- Etnische of culturele minderheden, kansengroepen betrekken bij lokale participatie;
- De openbare diensten aanpassen aan de lokale behoeften (dienstregelingen, toegankelijkheid, ...);
- De burgers zo vroeg mogelijk betrekken bij de uitwerking van grote projecten, in de vorm van een burgerpanel;
- Het ontwikkelen van participatieve processen in het kader van mobiliteit, ruimtelijke ordening en openbare werken, die vaak de meest conflictueuze projecten zijn;
- Communicatie en sensibilisering van burgers omtrent participatie, om meer inzicht te krijgen in alle aspecten van de participatieprocessen (wat het is en wat het niet is);
- Door het recht op interpellatie te vergemakkelijken;
- Door de invoering van het interpellatierecht bij de politieraad;
- Door het gemeentepersoneel kennis te laten maken met de beginselen van participatie;
- Door te kiezen voor een gediversifieerd en inclusief personeelsbeleid.

GOVERNANCE

- Aanwervingsprocedures en loopbaanmanagement op basis van vaardigheden en kwalificaties, waardoor het mogelijk wordt om talent aan te trekken;
- Een aanbod aan open data ontwikkelen en een IT-architectuur aanbieden aan de lokale besturen die transparantie en vereenvoudigde administratie voor de burgers mogelijk maakt (online afspraken boeken, archivering en informatisering van documentatie, ...) om e-governance en e-administratie (// smart cities) te versterken en de vragen van burgers om informatie en transparantie te beantwoorden;
- Implementeren van het «only once»-principe: inventariseren en harmoniseren van formulieren voor burgers om meervoudige invoering te vermijden;
- Het wettelijk stelsel voor contractuelen en statutairen wordt zoveel mogelijk op elkaar afgestemd;
- Ondersteund door duurzame gewestelijke financiering trachten lokale overheden gespecialiseerd personeel aan te trekken: adviseurs in ruimtelijke ordening, huisvesting, mobiliteit, milieu, energie, participatie, ...;
- Lokale overheden respecteren het tewerkstellingsquotum voor gehandicapten (2,5 %) en een beroep doen op bedrijven voor aangepast werk, ...;
- Diensten en infrastructuur werken samen om de doeltreffendheid van de lokale actie te verbeteren: gemeente-OCMW (delen van lokalen en infrastructuur, gemeenschappelijke administratieve en technische diensten, ...) of met buurgemeenten (delen van voertuigen, adviseurs, ...);
- De lokale verkozenen en ambtenaren zorgen proactief voor hun eigen bijscholing (bv. via Brulocalis), want vorming draagt bij tot de ondersteuning van het aanpassingsvermogen van de medewerkers aan de veranderingen in de maatschappij en de lokale besturen.

Internationale samen- werking

De doelstellingen

BEËINDIG HONGER, BEREIK VOEDSELZEKERHEID EN VERBETER DE VOEDING EN PROMOOT DUURZAME LANDBOUW (SDG 2)

Doelstellingen

Tegen 2030 een einde maken aan honger en voor iedereen, in het bijzonder de armen en de mensen die leven in kwetsbare situaties, met inbegrip van kinderen, toegang garanderen tot veilig, voedzaam en voldoende voedsel en dit het hele jaar lang. (2.1)

Tegen 2030 komaf maken met alle vormen van ondervoeding, waarbij ook tegen 2025 voldaan moet kunnen worden aan de internationaal overeengekomen doelstellingen met betrekking tot groeiachterstand en ondergewicht bij kinderen onder de 5 jaar; en eveneens tegemoetkomen aan de voedingsbehoeften van adolescente meisjes, zwangere vrouwen, vrouwen die borstvoeding geven en oudere personen. (2.2)

Verhogen van de investeringen, door versterkte internationale samenwerking, in landelijke infrastructuur, landbouwkundig onderzoek en uitgebreide diensten, technologische ontwikkeling en genetische databanken voor planten en vee om de landbouwkundige productiecapaciteit in ontwikkelingslanden, in het bijzonder in de minst ontwikkelde landen, te versterken. (2.a)

17 PARTNERSCHAP OM DOELSTELLINGEN TE BEREIKEN

VERSTERK DE IMPLEMENTATIEMIDDELEN EN REVITALISEER HET WERELDWIJD PARTNERSCHAP VOOR DUURZAME ONTWIKKELING (SDG 17)

Het partnerschap voor duurzame ontwikkeling (SDG 17) ondersteunt de 16 andere doelstellingen door de lokale besturen in staat te stellen om samen te werken op alle gebieden die onder de bevoegdheid van lokale overheden vallen.

Als zodanig vormen de SDG's een relevant referentiekader voor lokale overheden om een internationaal actie- en samenwerkingsbeleid te ontwikkelen.

De goedkeuring ervan vereist het gebruik van een gemeenschappelijk globaal kader voor inclusieve lokale overheidsbeleid en -diensten, via partnerschappen met de relevante betrokken partijen. SDG's bieden een gemeenschappelijke basis voor deelname aan nieuwe partnerschappen en de ontwikkeling van nieuwe oplossingen voor een reeks gemeentelijke taken. In elk project bundelen lokale partners hun krachten en werken ze samen met het maatschappelijk middenveld en alle andere actoren om problemen te identificeren en de beste oplossingen te vinden. Dankzij de nabijheid tot de burgers en hun behoeften, het participatiepotentieel en de kennis van de lokale sterke en zwakke punten, is het lokale niveau de beste plaats om de globale uitdagingen van vandaag en morgen aan te gaan.

Doelstellingen

Versterken van de binnenlandse middelenmobilisatie (DRM), ook via internationale steun aan ontwikkelingslanden, om de binnenlandse capaciteit te verbeteren voor het innen van belastingen en andere inkomsten. (17.1)

Ontwikkelde landen dienen ten volle hun verbintenissen aangaande officiële ontwikkelingshulp te implementeren, waaronder ook de verbintenis van vele ontwikkelde landen om 0,7 % van het bruto nationaal inkomen te besteden aan officiële ontwikkelingshulp voor ontwikkelingslanden (ODA/GNI) en 0,15 % tot 0,20 % ontwikkelingshulp aan de minst ontwikkelde landen; ODA-donoren worden aangemoedigd om voor zichzelf een doelstelling te bepalen om minstens 0,2 % van de ODA te besteden aan de minst ontwikkelde landen. (17.2)

Bijkomende financiële middelen voor ontwikkelingslanden mobiliseren vanuit verschillende bronnen. (17.3)

De internationale steun verhogen voor het implementeren van doeltreffende en doelgerichte capaciteitsopbouw in ontwikkelingslanden ter ondersteuning van nationale plannen die erop gericht zijn om alle Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te implementeren, ook via de Noord-Zuid-, Zuid-Zuid- en trilaterale samenwerking. (17.9)

Het Globaal Partnerschap voor duurzame ontwikkeling versterken, aangevuld door partnerschappen met meerdere belanghebbenden en kennis, expertise, technologie en financiële hulpmiddelen mobiliseren en delen met het oog op het bereiken van de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen in alle landen, in het bijzonder in de ontwikkelingslanden. (17.16)

Doeltreffende openbare, publiek-private en maatschappelijke partnerschappen aanmoedigen en bevorderen, voortbouwend op de ervaring en het netwerk van partnerschappen. (17.17)

Tegen 2020 de steun voor capaciteitsopbouw verhogen aan ontwikkelingslanden, inclusief de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten, om de beschikbaarheid van hoogwaardige, actuele en betrouwbare gegevens opgedeeld naar inkomen, gender, leeftijd, ras, etnische afkomst, migratiestatus, handicap, geografische locatie en andere kenmerken relevant in een nationale context, aanzienlijk op te drijven. (17.18)

Handen uit de mouwen

De samenwerking tussen steden en regio's op mondiaal niveau bestaat al tientallen jaren: duizenden steden en regio's in Europa hebben partnerschappen uitgebouwd met hun homologen in Europa en Afrika, Latijns-Amerika of Azië. Dit geldt in het bijzonder voor de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hetzij via jumelages, hetzij via meer specifieke samenwerkingsprogramma's, zoals het programma voor Gemeentelijke Internationale Samenwerking (GIS), dat sinds 2001 door de Belgische Ontwikkelingssamenwerking wordt gefinancierd en door Brulocalis wordt gecoördineerd. Deze partnerschappen zijn gericht op de ondersteuning van de lokale democratie en de verbetering van het leven van de lokale gemeenschappen: beter bestuur, afvalinzameling, toegang tot onderwijs, waterzuivering, klimaatverandering, burgerlijke staat, lokale economische ontwikkeling, lokale sociale actie,

openbare verlichting, gezondheidszorg, gendergelijkheid, ...

Als verantwoordelijke voor de levering van de meeste openbare diensten zijn gemeenten, gewesten en hun verenigingen essentiële partners voor de verwezenlijking van de VN-doelstellingen voor duurzame ontwikkeling tegen 2030, alsook voor de sensibilisering, de uitwerking, de uitvoering en de monitoring van de SDG's. Veel van de SDG's hebben immers betrekking op verschillende activiteiten die dagelijks door lokale en regionale overheden worden uitgevoerd: onderwijs, gezondheid, water en sanitaire voorzieningen, afvalbeheer, openbaar vervoer, huisvesting, gelijkheid van man en vrouw, ruimtelijke ordening, rampenpreventie, milieu-impact, vervuiling, beperking van en aanpassing aan klimaatverandering, gedecentraliseerde samenwerking, ... ongeacht of ze expliciet het kader en/of de terminologie van de SDG's gebruiken.

INTERNATIONALE SAMENWERKING

- Een budget toewijzen voor de organisatie van internationale samenwerkingsactiviteiten met partners in ontwikkelingslanden of voor de financiering van samenwerkingsprojecten door verenigingen;
- Het opzetten of versterken van partnerschappen met gemeenten of steden in het Zuiden;
- Een ambtenaar verantwoordelijk maken voor internationale zaken en de vorming tot wereldburgerschap en solidariteit;
- Aanstellen en opleiden van subsidiologen in de gemeenten;
- Zijn gemeente aansluiten bij internationale uitwisselingsnetwerken;

- Deelnemen aan samenwerkingsprogramma's gericht op capaciteitsversterking;
 - Beheersinstrumenten aanpassen en ter beschikking stellen van de gemeenten in het zuiden;
 - Subsidiologen opleiden in het Zuiden;
 - Lobbyen bij financiers om de lokale overheden in hun programmatie op te nemen;
 - Bevorderen van netwerken en samenwerking tussen alle actoren van de ontwikkelingssamenwerking op het grondgebied;
 - Steun voor projecten met het oog op ontwikkelingssamenwerking die het leefmilieu respecteren en bijdragen aan de strijd tegen de klimaatopwarming;
 - De uitwisseling van goede praktijken bevorderen tussen Noord- en Zuidgemeenten en tussen partnergemeenten in het Zuiden;
 - Zorgen voor de capaciteitsopbouw van de lokale overheden in het Zuiden in het kader van de activiteiten die met de gemeenten in het Noorden worden ontwikkeld;
 - Gemeentelijke financiering vrijmaken voor de solidariteit met de ontwikkelingslanden;
 - Bevorderen van onderzoek en fondsenwerving voor N/Z-solidariteit
- onder de burgers (voorzien in participatieve processen in het Noorden om te helpen beslissen over de richting van de samenwerkingsacties die in het Zuiden moeten worden uitgevoerd);
 - Uitvoeren van een onderwijsbeleid voor mondiaal burgerschap en solidariteit, met oog voor gender (activiteiten in scholen, evenementen rond internationale solidariteit, ...);
 - Organiseren van forums van belanghebbenden of lokale actiegroepen;
 - Ondersteunen van organisaties die in ontwikkelingslanden werken aan duurzame landbouw en voedselketens in samenwerking met lokale gemeenschappen, landbouwcoöperaties, lokale overheden, ...;
 - Deelnemen aan de campagne «fairtrade gemeente»;
 - Bevorderen van vorming rond internationale solidariteit en wereldburgerschap;
 - Streven naar communicatie over de samenwerkingsprojecten en acties van de gemeente op het vlak van internationale samenwerking en onderwijs met het oog op wereldburgerschap en internationale solidariteit;
 - Oprichting van een adviesraad voor internationale samenwerking en vorming voor mondiaal en solidair burgerschap.

EUROPA / EUROPESE PROJECTEN

- Een begroting toewijzen voor de medefinanciering van de Europese projecten van de gemeente of het OCMW (de Europese Unie financiert zelden 100 % van de kosten);
- Aanstellen van een ambtenaar die verantwoordelijk is voor Europese subsidies en projecten;
- Opleiden van ambtenaren in het gebruik van het Engels (vaak essentieel om deel te nemen aan Europese/internationale samenwerkingsprojecten);
- De procedure voorbereiden om in te gaan op projectoproepen: Brulocalis biedt instrumenten/documenten voor gemeenten en OCMW's;
- De uitvoering van projecten voorbereiden: interne organisatie, boekhoudinstrumenten, ...;
- Gemeente of OCMW aansluiten bij Europese netwerken die werken aan duurzame ontwikkeling: ALDA, Energy Cities, ICLEI, ...;
- Deelnemen aan Europese programma's ter ondersteuning van duurzame en geïntegreerde stadsontwikkeling: URBACT, Urban Innovative Actions, ...;
- Bevorderen van de uitwisseling van 'duurzame' praktijken tussen Europese steden en gemeenten;
- Deelnemen aan de sessies om ervaringen en kennis te delen, georganiseerd door de WG Europa van Brulocalis;
- Communicatie over acties in het kader van Europese samenwerking.

Besluit

**Nu is het
aan u om
Brussel te
veranderen**

Onze brochure en de uitvoering van de inhoud is 'work in progress' en eigenlijk een verhaal zonder einde. De oefening is nog lang niet af ... en niet exhaustief. Het is een steen in het gebouw van wat de gemeente, het OCMW, de duurzame stad van morgen zou kunnen zijn.

Iedereen kan er inspiratie uit putten en we kunnen deze informatiebron ook aanpassen, aanvullen, transformeren en gebruiken in de lokale context, om nieuwe en innoverende antwoorden aan te reiken.

Voor deze eerste stap hebben we de denkoefening toegespitst op enkele thema's: leefmilieu, mobiliteit, maatschappelijk welzijn, bestuur, lokale democratie en internationale samenwerking. Maar er liggen nog heel wat andere thema's, een waaier aan werkvormen en een veelheid aan projecten en acties binnen de mogelijkheden.

Dit is nog maar het begin.

Een concreet engagement voor het klimaat en de aanpassing aan de klimaatverandering kunnen gekoppeld worden aan alle bevoegdheden van de lokale overheden.

Iedereen kan meewerken om aangepaste antwoorden vorm te geven.

Sinds begin 2019 vestigen de jongeren van dit land elke donderdag de aandacht op de vastberadenheid van de toekomstige generaties om tot actie over te gaan om onze planeet te redden. Wij mogen niet achterblijven. Iedereen kan een bijdrage leveren.

Na de verkiezingen komt de tijd voor projecten en nieuwe politieke projecten. Onze publicatie ligt nu in uw handen of beter gezegd op uw scherm (in deze tijden van dematerialisering), samengesteld als bron van inspiratie voor het lokale beleid van morgen.

Handen uit de mouwen!

*«Er zijn geen problemen.
Er zijn enkel oplossingen.»*

André Gide

